

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. balandžio 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Darbuotojai vyrai ir moterys — Vienodas požiūris į darbuotojus vyrus ir moteris socialinės apsaugos srityje — Direktyva 79/7/EEB — 4 straipsnis — Direktyva 97/81/EB — Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) — Išmokų apskaičiavimas — Įmokų nemokėjimo laikotarpių įtraukimo sistema — Ne visą darbo dieną dirbantys ir visą darbo dieną dirbantys darbuotojai“

Byloje C-527/13

dėl *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Ispanija) 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. spalio 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Lourdes Cachaldora Fernández

prieš

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, A. Ó Caoimh ir J.-C. Bonichot, teisėjai A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, A. Prechal, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund ir F. Biltgen (pranešėjas),

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. rugsėjo 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)* ir *Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)*, atstovaujamų *abogados* A. Lozano Mostazo ir I. Pastor Merino,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos L. Banciella Rodríguez-Miñón,

* Proceso kalba: ispanų.

— Europos Komisijos, atstovaujamos L. Lozano Palacios ir D. Martin,
susipažinęs su 2014 m. spalio 9 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl, pirma, 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 215) 4 straipsnio ir, antra, 1997 m. birželio 6 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną (toliau – Bendrasis susitarimas), esančio 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kuri sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (CES) (OL L 14, 1998, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 267), iš dalies pakeistos 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/23/EB (OL L 131, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 278), priede, 5 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant L. Cachaldora Fernández ginčą su *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas, toliau – INSS) ir *Tesorería General de la Seguridad Social* (Bendrasis socialinės apsaugos fondas, toliau – TGSS) dėl pagrindo, kuriuo remiantis apskaičiuojama nuolatinio visiško invalidumo pensija, nustatymo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Pagal Direktyvos 79/7 2 straipsnį ši direktyva taikoma dirbantiems asmenims, įskaitant savarankiškai dirbančius asmenis, pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančius asmenis, kurių veiklą nutraukia liga, nelaimingas atsitikimas arba priverstinis nedarbas, ir darbo ieškantiems asmenims, taip pat pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbantiems asmenims, išėjusiems į pensiją arba netekusiems darbingumo.
- 4 Pagal minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ši direktyva taikoma įstatymų nustatytoms socialinės apsaugos sistemoms, kurios numato apsaugą invalidumo atveju.
- 5 Tos pačios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vienodo požiūrio principas reiškia, kad negali būti jokios lyčių diskriminacijos, tiesioginės arba netiesioginės, ypač dėl santuokinės arba šeimyninės padėties, ir ypač susijusios su:

- socialinės apsaugos sistemų apimtimi ir galimybių naudotis jomis sąlygomis,
- įsipareigojimu mokėti įmokas ir įmokų dydžio apskaičiavimu,
- išmokų apskaičiavimu, įskaitant išmokų padidinimą sutuoktiniams ir išlaikomiems asmenims, taip pat sąlygomis, kurios reguliuoja teisės į išmokas trukmę ir išlaikymą.“

6 Bendrojo susitarimo preambulės trečia pastraipa suformuluota taip:

„Šis susitarimas reglamentuoja darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną, darbo sąlygas ir patvirtina, kad klausimus, susijusius su įstatymų nustatyta socialine apsauga, sprendžia valstybės narės. Atsižvelgdamos į nediskriminavimo principą, šio susitarimo šalys nurodo 1996 m. gruodžio mėn. Dublino Europos Vadovų Tarybos deklaraciją dėl užimtumo, kurioje, *inter alia*, Taryba pažymėjo, kad socialinio aprūpinimo sistema turėtų būti palankesnė užimtumui, „plėtojant socialinės apsaugos sistemas, galinčias prisitaikyti prie naujų darbo modelių ir suteikti atitinkamą apsaugą žmonėms, dirbantiems pagal šiuos modelius“. Susitarimo šalys mano, kad reikėtų šią deklaraciją įteisinti.“

7 Pagal Bendrojo susitarimo 2 straipsnio 1 dalį šis susitarimas „taikomas ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, kurie sudarė darbo sutartį arba kurių darbo santykius apibrėžia kiekvienoje valstybėje narėje galiojantys įstatymai, kolektyvinės sutartys arba praktika“.

8 Pagal Bendrojo susitarimo 4 straipsnio 1 dalį:

„Darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną, negali būti sudaromos blogesnės darbo sąlygos negu panašioms darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną, tik dėl tos priežasties, kad jie dirba ne visą darbo dieną, nebent šis nevienodas požiūris yra objektyviai pagrįstas.“

9 Bendrojo susitarimo 5 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta:

„Pagal šio susitarimo 1 straipsnį ir pagal darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną ir visą darbo dieną, nediskriminavimo principą:

a) valstybės narės, pasitarusios su socialiniais partneriais ir remdamosi nacionaline teise arba praktika, [turėtų nustatyti ir peržiūrėti] teisinio ar administracinio pobūdžio kliūtis, kurios gali apriboti darbo ne visą darbo dieną galimybes, ir prireikus šias kliūtis pašalinti“.

Ispanijos teisė

10 1994 m. birželio 20 d. Karaliaus įstatyminiu dekretu Nr. 1/1994 (BOE, Nr. 154, 1994 m. birželio 29 d., p. 20658) patvirtinto Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo (*Ley general de la seguridad social*, toliau – LGSS) 140 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta:

„Invalidumo dėl ligos, išskyrus profesines ligas, pensijų apskaičiavimo pagrindas nustatomas remiantis šiomis nuostatomis:

a) Atsižvelgiant į skaičių, gautą suinteresuotojo asmens įmokų apskaičiavimo pagrindą per 96 mėnesius, einančius prieš mėnesį, kai atsitiko draudžiamasis įvykis, padalijus iš 112“.

11 LGSS 7 papildomosios nuostatos 1 dalies trečios taisyklės b punkte dėl ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų senatvės ir invalidumo pensijų apskaičiavimo pagrindo numatyta:

„Apskaičiuojant senatvės ir invalidumo dėl neprofesinės ligos pensijas, laikotarpiu, kai nebuvo jokios pareigos mokėti įmokas, įtraukiami taikant mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą iš kiekvienu laikotarpiu taikomo įmokų apskaičiavimo pagrindo, atitinkančio paskutinį kartą dirbtą valandų skaičių.“

12 2002 m. spalio 31 d. Karaliaus dekretu 1131/2002, kuriuo reglamentuojama ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų socialinė apsauga ir dalinė senatvės pensija (*Real Decreto 1131/2002 por el que se regula la Seguridad Social de los trabajadores contratados a tiempo parcial, así como la jubilación*

parcial; BOE, Nr. 284, 2002 m. lapkričio 27 d., p. 41643, toliau – Karaliaus dekretas 1131/2002), kuriuo įgyvendinama LGSS 7 papildomosios nuostatos 1 dalies trečios taisyklės b punktas, 7 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Apskaičiuojant senatvės ir invalidumo dėl neprofesinės ligos ar su darbu nesusijusio nelaimingo atsitikimo pensiją, laikotarpiai, kai nebuvo jokios pareigos mokėti įmokas, įtraukiami, atsižvelgiant į mažiausią įmokos apskaičiavimo pagrindą iš kiekvienu laikotarpiu taikomo įmokos apskaičiavimo pagrindo pagal remiantis sutartimi išdirbtų valandų skaičių tą dieną, kai ši įmokų mokėjimo pareiga nutrūko ar pasibaigė.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 13 L. Cachaldora Fernández nuo 1971 m. rugsėjo 15 d. iki 2010 m. balandžio 25 d., t. y. iš viso 5 523 dienas, kuriomis ji dirbo visą darbo dieną, išskyrus laikotarpius nuo 1998 m. rugsėjo 1 d. iki 1999 m. vasario 28 d., nuo 1999 m. kovo 1 d. iki 2001 m. kovo 23 d. ir nuo 2001 m. kovo 24 d. iki 2002 m. sausio 23 d., kai ji dirbo ne visą darbo dieną, mokėjo Ispanijos socialinio draudimo sistemos įmokas. Tačiau nuo 2002 m. sausio 23 d. iki 2005 m. lapkričio 30 d. L. Cachaldora Fernández nemokėjo socialinės apsaugos sistemos įmokų.
- 14 2010 m. balandžio 21 d. L. Cachaldora Fernández kreipėsi į INSS su prašymu skirti jai invalidumo pensiją.
- 15 2010 m. balandžio 29 d. sprendimu jai buvo skirta pensija dėl galimybės dirbti įprastą darbą visiško praradimo visam laikui. Nustatytas šios pensijos mėnesinis bazinis dydis – 347,03 EUR, o taikytas tarifas – 55 %. Šis dydis buvo apskaičiuotas pagal įmokas, kurias suinteresuotasis asmuo mokėjo aštuonerius metus iki draudžiamąjį įvykių, t. y. nuo 2002 m. kovo mėn. iki 2010 m. vasario mėn., o kiek tai susiję su laikotarpiu nuo 2002 m. kovo mėn. iki 2005 m. lapkričio mėn., atsižvelgta į kiekvienų metų mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, mokėtą per laikotarpį iki jų mokėjimo nutraukimo, ir šioms įmokoms pritaikytas koeficientas, taikytas darbui ne visą darbo dieną, nuo kurio paskutinės įmokos sumokėtos iki 2002 m. kovo mėn.
- 16 L. Cachaldora Fernández apskundė tokį sprendimą teigdama, kad, siekiant apskaičiuoti jos pensiją, dėl laikotarpio nuo 2002 m. kovo mėn. iki 2005 m. lapkričio mėn. reikia atsižvelgti į bendrą įmokų apskaičiavimo pagrindo sumą kiekvienais metais, o ne į sumažintą jų sumą, gautą pritaikius darbui ne visą darbo dieną taikomą koeficientą. Pagal šį apskaičiavimo metodą bazinis pensijos dydis, kurio INSS neginčijo, padidėtų iki 763,76 EUR.
- 17 Kadangi INSS atmetė šį skundą remdamasi tuo, kad siūlomas apskaičiavimo metodas neatitinka Karaliaus dekreto 1131/2002 7 straipsnio 2 dalies, L. Cachaldora Fernández pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo *Juzgado de lo Social 2 de Ourense* (Ourensės darbo bylų teismas Nr. 2). 2010 m. spalio 13 d. sprendimu minėtas teismas atmetė ieškinį ir patvirtino INSS administracinį sprendimą, remdamasis Karaliaus dekreto 1131/2002 7 straipsnio 2 dalimi ir LGSS 7 papildomosios nuostatos tekstu.
- 18 L. Cachaldora Fernández šį sprendimą apeliacine tvarka apskundė *Tribunal Superior de Justicia de Galicia*. Šis teismas abejoja, ar Ispanijos teisės aktai atitinka Sąjungos teisę.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pirmiausia kyla klausimas, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamas atvejis nėra darbuotojų moterų netiesioginė diskriminacija, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 79/7. Iš tikrųjų, pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės aktų nuostatos, kadangi jos daugiausia taikomos darbuotojoms moterims, daro neigiamą poveikį daugiau darbuotojoms moterims nei vyrams, todėl neaišku, ar nurodytas argumentas, kad „atsižvelgimas proporcingai darbo dienos daliai į [įmokų] nemokėjimo laikotarpius atitinka socialinės apsaugos

sistemos paskirties logikos ir pusiausvyros principą, kuriuo vadovaujantis pagal šią sistemą teikiama apsauga negali viršyti prieš tai jai sumokėtų įmokų, o tai atitinka įmokų kaupimo ir teikiamos apsaugos proporcingumo sumokėtoms įmokoms principus“, atitinka Sąjungos teisės reikalavimus.

- 20 Viena vertus, proporcingumo atitinkamo darbuotojo įmokoms kriterijus reikštų, kad darbo ne visą darbo dieną koeficientas, kuriuo sumažinamas mažiausias įmokų apskaičiavimo pagrindas, į kurį bus atsižvelgta už įmokų nemokėjimo laikotarpius, turi būti apskaičiuojamas nuo per visą karjerą šio darbuotojo sumokėtų įmokų. Tačiau pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalines nuostatas taip nėra numatyta: pagal jas taikytinas darbo ne visą darbo dieną koeficientas, apskaičiuotas atsižvelgiant į iki įmokų mokėjimo nutrūkimo galiojusią sutartį, dėl ko gali atsirasti, kaip tai patvirtina pagrindinėje byloje nagrinėjamas atvejis, visiškai neproporcingų pasekmių tuo atveju, kai atitinkamas darbuotojas ne visą darbo dieną dirbo tik neilgą visos profesinės karjeros laikotarpį.
- 21 Kita vertus, abejotina, ar, įmanoma taikyti įmokų proporcingumo kriterijų įmokų nemokėjimo laikotarpio mechanizmui, nes tai neatitinka įmokų mokėjimo logikos, kaip tai įrodo aplinkybė, kad už įmokų nemokėjimo laikotarpius taikomos fiksuoto dydžio įmokų bazės, nesusijusios su sumokėtomis įmokomis, ir juo veikiau siekiama ištaisyti problemas, atsirandančias dėl to, kad taikomas nustatytos trukmės referencinis laikotarpis. Nagrinėjamu atveju L. Cachaldora Fernández nukenčia todėl, kad dirbo ne visą darbo dieną ir mokėjo įmokas, užuot nedirbusi ir nemokėjusi įmokų, nes jai skirta mažesnė invalidumo pensija.
- 22 Antras prejudicinius klausimas susijęs su tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės nuostatos taip pat gali prieštarauti Bendrajam susitarimui. Aišku, pagrindinėje byloje aptariama invalidumo pensija, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo nustatytus kriterijus, negali būti pripažinta darbo užmokesčiu ir todėl nėra darbo sąlyga, kuriai taikytinas šio Bendrojo susitarimo 4 straipsnyje įtvirtintas ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų nediskriminavimo principas. Pagal Bendrojo susitarimo 5 straipsnio 1 dalies a punktą valstybės narės privalo identifikuoti ir ištirti teisinio ar administracinio pobūdžio kliūtis, kurios gali apriboti darbo ne visą darbo dieną galimybes, ir prireikus šias kliūtis pašalinti. Nagrinėjamu atveju sąlygos, kuriomis pagal Ispanijos teisės aktus apskaičiuojama už įmokų nemokėjimo laikotarpius, galėtų būti pripažintos „teisinio pobūdžio kliūtimis“, dėl kurių gali būti ribojama darbo ne visą darbo dieną galimybė, nes darbuotojai, kurie netekę darbo visą darbo dieną sutinka dirbti ne visą darbo dieną, nukenčia, palyginti su tais darbuotojais, kurie su tuo nesutinka. Tai reiškia, kad labai ribojama galimybė sutikti dirbti ne visą darbo dieną.
- 23 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar tokia vidaus teisės norma, kaip [LGSS] 7 papildomosios nuostatos 1 dalies 3 taisyklės b punktas, kuris daugiausia įtakos turi moterims ir pagal kurį, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną, prieštarauja direktyvos [79/7] 4 straipsniui?
2. Ar tokia vidaus teisės norma, kaip [LGSS] 7 papildomosios nuostatos 1 dalies 3 taisyklės b punktas, kuris daugiausiai įtakos turi moterims ir pagal kurį, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną, prieštarauja direktyvos [97/81] 5 straipsnio 1 dalies a punktui?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 24 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 79/7 4 straipsnis aiškintinas taip, kad pagal jį draudžiama, atsižvelgiant į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytą informaciją, tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią numatyta, kad, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojanti mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.
- 25 Šiuo klausimu primintina, kad Sąjungos teisė nepažeidžia valstybių narių kompetencijos organizuoti savo socialinės apsaugos sistemas ir kad, nesant suderintų Europos Sąjungos teisės normų, socialinės apsaugos sistemos išmokų suteikimo sąlygos turi būti nustatytos kiekvienos valstybės narės teisės aktuose. Vis dėlto tai nepaneigia fakto, kad naudodamosi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Watts*, C-372/04, EU:C:2006:325, 92 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir Sprendimo *Somova*, C-103/13, EU:C:2014:2334, 33–35 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką).
- 26 Tad Sąjungos teisė iš principo netrukdo Ispanijos teisės aktų leidėjui nuspręsti nustatyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama invalidumo pensija apskaičiuojama atsižvelgiant į ribotą aštuonerių metų referencinį laikotarpį ir sumažinama koeficientu, jeigu įmokų mokėjimas nutrūksta iškart po ne visą darbo dieną dirbto laikotarpio. Tačiau reikia patikrinti, ar pagrindinėje byloje šis pasirinkimas atitinka Direktyvą 79/7.
- 27 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose nėra tiesioginės diskriminacijos, nes jie vienodai taikomi ir darbuotojams vyrams, ir darbuotojoms moterims. Tad reikia išnagrinėti, ar nėra netiesioginės diskriminacijos.
- 28 Kalbant apie tai, ar tokiuose teisės aktuose, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, įtvirtinta netiesioginė diskriminacija, pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką netiesioginė diskriminacija yra tuomet, kai nacionalinė priemonė, nors ir suformuluota neutraliai, iš tikrųjų daro nepalankų poveikį daugiau moterims nei vyrams (žr., be kita ko, Sprendimo *Brachner*, C-123/10, EU:C:2011:675, 56 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir Sprendimo *Elbal Moreno*, C-385/11, EU:C:2012:746, 29 punktą).
- 29 Šioje byloje pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo vertinimas paremtas dviguba prielaida, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė nuostata skirta ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, kurių didžiąją daugumą sudaro darbuotojos moterys.
- 30 Šiuo klausimu konstatuotina, kad, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė nuostata taikytina ne visiems ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, o tik tiems, kurių įmokų mokėjimas nutrūksta per aštuonerių metų iki datos, kai atsitiko draudžiamasis įvykis, referencinį laikotarpį, jeigu įmokų mokėjimas nutrūksta po laikotarpio, kai dirbta ne visą darbo dieną. Tad bendri statistiniai duomenys, susiję su visais ne visą darbo dieną dirbančiais darbuotojais, nereikšmingi siekiant įrodyti, kad ši nuostata susijusi su daug daugiau moterų nei vyrų.
- 31 Be to, pažymėtina, kad nors darbuotoja, kaip antai L. Cachaldora Fernández, dėl to, kad jos įmokų mokėjimas nutrūksta iškart po ne visą darbo dieną dirbto laikotarpio, atsiduria nepalankioje padėtyje, neatmestina galimybė, kad, kaip pažymėjo INSS, Ispanijos vyriausybė ir Europos Komisija, tam tikri ne

visą darbo dieną dirbę darbuotojai dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo teisinio reguliavimo gali atsidurti palankioje padėtyje. Iš tikrųjų, tais atvejais, kai iki profesinio neaktyvumo laikotarpio galiojusioje paskutinėje sutartyje sulygta dėl darbo visą darbo dieną, o per likusį referencinį laikotarpį, galbūt net per visą savo karjerą, darbuotojai dirbo tik ne visą darbo dieną, jie atsidurs palankioje padėtyje, nes gaus didesnę pensiją, palyginti su iš tikrųjų sumokėtomis įmokomis.

- 32 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgus į statistinius duomenis, kuriais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas parėmė savo įvertinimus, negalima konstatuoti, kad darbuotojų grupė, kuriai pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinės teisės aktas daro neigiamą poveikį, sudaryta daugiausia iš ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų ir, konkrečiai kalbant, darbuotojų moterų.
- 33 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, negalima konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata, atsižvelgiant į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktą informaciją, labiausiai nepalanki tam tikrai darbuotojų grupei, nagrinėjamu atveju – ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, ypač moterims. Tad ši nuostata negali būti pripažinta kaip netiesioginė diskriminacija įtvirtinanti priemonė, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalį.
- 34 Tad į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad pagal ją nedraudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią numatyta, jog, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.

Dėl antrojo klausimo

- 35 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Bendrojo susitarimo 5 straipsnio 1 punkto a papunktis aiškintinas taip, kad į jo taikymo sritį patenka valstybės narės teisės aktas, pagal kurį, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.
- 36 Šiuo klausimu primintina, pirma, kad iš Bendrojo susitarimo preambulės išplaukia, kad šis susitarimas reglamentuoja „darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną, darbo sąlygas, ir patvirtina, kad klausimus, susijusius su įstatymų nustatyta socialine apsauga, sprendžia valstybės narės“.
- 37 Antra, kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, „darbo sąlygos“, kaip jos suprantamos pagal minėtą Bendrąjį susitarimą, apima pensijas, mokamas dėl darbuotojo ir darbdavio darbo santykių, išskyrus teisės aktuose numatytas socialinio draudimo pensijas, kurios mokamos ne tiek dėl tokių santykių, kiek dėl socialinės politikos prižasčių (Sprendimo *Elbal Moreno*, C-385/11, EU:C:2012:746, 21 punktą).
- 38 Šioje byloje iš visos Teisingumo Teismui pateiktos informacijos matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama pensija pripažintina teisės aktuose numatyta socialinio draudimo pensija. Tad, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 29 punkte, ši pensija negali būti pripažinta viena iš darbo sąlygų, kaip jos suprantamos pagal Bendrojo susitarimo 4 straipsnio 1 dalį, todėl nepatenka į šio susitarimo taikymo sritį.

- 39 Be to, jeigu Bendrojo susitarimo 5 straipsnio 1 dalies a punkte esantis žodžių junginys „teisinio <...> pobūdžio kliūtis“ būtų aiškinamas taip, kad valstybės narės dėl tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos pensijos privalo imtis su darbo sąlygų sritimi nesusijusių priemonių, tai reikėtų, kad joms nustatomi įpareigojimai bendros socialinės apsaugos politikos srityje dėl priemonių, kurios nepatenka į šio Bendrojo susitarimo taikymo sritį.
- 40 Be to, kaip pažymėta šio sprendimo 30 ir 31 punktuose, pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė nuostata turi įtakos ne visiems ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, o tik tiems, kurių įmokų mokėjimas nutrūksta iškart po ne visą darbo dieną dirbto laikotarpio. Dar daugiau, ši nuostata palanki darbuotojams, kurie didelę profesinės karjeros dalį dirbo ne visą darbo dieną, tačiau iškart iki įmokų nemokėjimo laikotarpio dirbo visą darbo dieną. Atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės nuostatos neapibrėžtą poveikį ne visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams, negalima šios nuostatos pripažinti teisinio pobūdžio kliūtimi, ribojančia galimybę dirbti ne visą darbo dieną.
- 41 Tad į antrąją klausimą atsakyтина: Bendrasis susitarimas aiškintinas taip, kad į jo taikymo sritį nepatenka valstybės narės teisės aktas, pagal kurį, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 42 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 4 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad pagal ją nedraudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią numatyta, jog, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.
2. 1997 m. birželio 6 d. sudarytas Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną, esantis 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (CES), iš dalies pakeistos 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/23/EB, priede, aiškintinas taip, kad į jo taikymo sritį nepatenka valstybės narės teisės aktas, pagal kurį, apskaičiuojant invalidumo pensiją, įmokų nemokėjimo laikotarpiai, prieš kuriems prasidedant buvo dirbama ne visą darbo dieną, įtraukiami į referencinį laikotarpį taikant konkrečiu momentu galiojantį mažiausią įmokų apskaičiavimo pagrindą, sumažintą iki nutrūkusio įmokų mokėjimo ne visą darbo dieną dirbto darbo koeficientu, nors toks sumažinimo koeficientas netaikomas tuo atveju, kai buvo dirbama visą darbo dieną.

Parašai.